

KRONIKK & DEBATT

KRONIKK:

E-post:
kronikk@klassekampen.no
Maks 6000 teikn inkludert
mellomrom. Legg ved
portrettfoto.

DEBATT:

E-post:
debatt@klassekampen.no
Innlegg over 3000 teikn kan
bli korta ned. Legg ved
portrettfoto.

Velaug H. Sælid
velaugh@klassekampen.no
Kronikk- og debattredaktør
(fung.)

Even Øvald
eveno@klassekampen.no
Redaksjonssekretær

Ellen Krystad
ellenk@klassekampen.no
Redaksjonssekretær

Kronikk- og debattredaktør Tollef Mjaugedal (perm.)

Klassekampen honorerer normalt ikkje innsendt stoff. Innsendaren si e-postadresse blir trykt med mindre innsendaren reserverer seg mot dette. For Klassekampen sine generelle vilkår for publisering, sjå www.klassekampen.no/KK/index.php/news/home/generelle_vilkaar

DEBATT ▶

Siden menneskerettighetene setter grenser for legitim politikk, har de politiske konsekvenser.

Populisme på norsk

Anine Kierulf

KRONIKK

Akkompagnert av Klassekampens lederplassanskrik om «klassejuss» 13. juni «raser» tidligere justisminister Knut Storberget mot den europeiske menneskerettsdomstol (EMD), i Klassekampen 14. juni.

Det er EMDs avgjørelse av tomtefestesaken som er problemet – en sak som handler om balansen i avtaleforholdet mellom grunneiere og festere.

Dommen går ut på at tomtefesteordningen må ivareta et minstekrav av vern for eiendomsretten, ved at vederlaget ved innløsning av festetomter kan utmåles mer rettferdig enn til nå.

Storbergets raseri passer godt i linjen til redaktør Bjørgulv Braanen, som programmessig langer ut mot EMD de få gangene den våger å avsi dommer som går den norske stat imot.

Den tidligere betydningsfulle tomtefesteordningen er etter hvert blitt en ordning også festere mener tiden er løpt fra. Historisk gav den grunneiere mulighet til avkastning på ellers fastlåst kapital, og andre mulighet til tomtebesittelse på overkommelige vilkår. Avtaleordningen var inntil 70-tallet uregulert.

For å bøte på de urimeligheter som oppstod i forlengelsen av at tomteprisene steg, ble den lovregulert, primært for å ivareta fester som den svake part. Men med den økonomiske og sosiale utvikling vi har hatt, er det etter hvert ikke lenger opplagt at alle festere, noen langt mer ressurssterke enn bortfesterne, trenger slik beskyttelse.

Den nå omstridte regulering tilsa at fester kunne forlenge kontrakten til evig tid på samme vilkår som før, noe som kunne gi svært urimelige utslag. EMD mente, som bortfesterne, at manglende prisjustering innebar en krenkelse av deres eiendomsvern.

I erkjennelse av hvilken

kompleks utfordring regulering av festeavtaler er, tilkjente EMD imidlertid ingen erstatning, uttalte at dens avgjørelse ikke har tilbakevirkende kraft – og lot løsningen av hvordan balansen i festekontrakter skulle oppnås være helt opp til Norge.

For å ta det åpenbare: Det er mange gode grunner til å diskutere både enkeltsaker i EMD og systemets utvikling som sådan. På samme måte som det vedvarende er grunn til å stille kritiske spørsmål til de fleste institusjoner og deres utøvelse av offentlig makt – det være seg EMD Høyesterett, forvaltningen, regjeringen eller Stortinget.

Det er imidlertid ikke like gode grunner for å begrunne skepsis til institusjonene i enkeltutslag av deres maktutøvelse.

Men mens uenighet i utfallet av forvaltnings-, regjerings- og Stortingsavgjørelser gjennomgående tar form av kritikk nettopp mot enkeltavgjørelsene, medfører uenighet i utfallet av domstolsavgjørelser – hva enten de fattes i Høyesterett eller EMD – gjennomgående kritikk av institusjonene:

Kommer Høyesterett til at Stortingets, eller skal vi si forvaltningens, regulering av rederiskatt strider mot Grunnloven, er ikke bare avgjørelsen kritikkverdilig, men Høyesterett og selve prøvelsesretten, den institusjonelle rett og plikt Høyesterett har til å påse at lover holder seg innenfor rammene av Grunnloven.

Og kommer EMD til at Norge (av alle!) har brutt den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK), er ikke bare avgjørelsen gal – nei, da bør hele EMD-systemet revurderes.

«Dette er langt, langt unna sentrale menneskerettigheter». Det er mulig Storberget er mot privat eiendomsrett, men denne rettigheten har vært beskyttet av EMK siden 1954 og av Grunnloven siden 1814. Rettsreglers innhold utpensles gradvis

gjennom rettspraksis, og det kan være lett å tape rettsprinsippene av syne om de bare vurderes i lys av én enkelt sak.

Dette gjelder både reglene i EMK og i Grunnloven. Eidsvollsfedrene beskyttet neppe ytringsfriheten for at Agnar Mykle skulle få gi detaljerte fremstillinger av anatomiske særegenheter ved Ask Burlefots samleiepartnere, men det var likevel med Grunnloven § 100 som grunnlag Gyldendal ble frifunnet for utuktig skrift i 1958.

Dette «juss 101»-forholdet mellom prinsipper og enkeltsaker overser tidligere advokat Storberget, tilfeldigvis i en sak som overprøver en lov han som politiker spilte en nøkkelrolle for å få på plass.

Storberget vil gjerne «at Norge skal gå i front i en debatt om hva EMD skal befatte seg med». En slik debatt har, med Norges deltakelse, pågått i Europarådet det seneste tiår, og har ledet til flere viktige reformer. Og det pågår ennå.

Men nettopp forholdet mellom rettsprinsipper og enkeltsaker gjør at den tilsynelatende enkle løsning både Storberget og Braanen tar til orde for – å «begrense EMDs virkeområde til å gjelde de sentrale menneskerettighetene» (leder 15. juni), ikke

kan føre frem.

Selv retten til rettferdig rettergang og beskyttelsen mot tortur får nemlig også utslag i enkeltsaker som medlemsstatene tidvis er sterkt uenige i. Hele poenget med å løfte menneskerettighetsbeskyttelsen opp fra et statlig nivå er at stater ikke alltid selv er de beste til å overskue hvordan akkurat deres system trår noen rettigheter for nære.

Dette er selvsagt tungt å svelge for

Norge, som er vant til å forholde seg til menneskerettigheter kun som eksportvare. Men én grunn til at også vi må tåle en og annen dom i vår disfavør, er at vi – også som en solidaritetsforpliktelse til et europeisk sivilisasjonsprosjekt – underlegger oss de samme regler som land som har vesentlig større menneskerettsutfordringer enn oss.

Det er ikke åpenbart at disse landene ville være like interessert i å etterleve verken EMK eller EMD, dersom vi flinke land sa at de bare skulle gjelde for dem.

Om en tar inn over seg forholdet mellom de ganske få dommer stødige demokratier får mot seg, og de overgrep som utgjør det store flertall av EMDs saker, blir det ganske tydelig at de eneste som «tjener» på en ytterligere begrensning av EMDs myndighet – ut over de superdemokratiske styringsteknokrater – er de regimer som står for de fleste, og mest alvorlige menneskerettsbrudd.

EMD «blander politikk og juss», istemmer Audun Lysbakken i Klassekampen 15. juni, og begir seg som politiker inn i en juridisk vurdering av en juridisk dom.

Det er selvsagt et problem dersom EMD gjennomgående «reducerer viktige politiske spørsmål til juss», men det ville være en fordel om debatten om EMK og EMD i alle fall iblant forsøkte å gjøre noe annet enn å redusere grunnleggende, rettsstatlige spørsmål kun til politikk.

Anine Kierulf,

stipendiat, Institutt for offentlig rett
anine.kierulf@jus.uio.no

«Det ville være en fordel om debatten forsøkte å gjøre noe annet enn å redusere grunnleggende, rettsstatlige spørsmål kun til politikk»